

**มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลของศาลรัฐธรรมนูญ
ตามหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล**
**Legal measures relating to the violation of the jurisdiction of the
Constitutional Court In accordance with the protection of the rights and
freedoms of the person.**

นภัทร ภักดีสรวิชัย¹, ปากิน เจริญนนทสิทธิ์², และกริช สินธุศิริ³
Naphat Phakdisorawit¹, Pakin Jaroennonthasit², and Krit Sintusiri³

^{1,2}อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก

³อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

^{1,2}Lecturer from the Faculty of Law Krirk University

³Lecturer from the Faculty of Law Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding Author Email: topthree3@hotmail.com

Received: 12 November 2020

Revised: 17 February 2021

Accepted: 20 February 2021

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ ต้องการศึกษานโยบายการพัฒนาบทบัญญัติทางกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ ตามหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบัญญัติเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ และเสนอแนะการพัฒนากฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ ตามหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งเป็นการวิเคราะห์บทบัญญัติทางกฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของศาลประเทศไทย โดยทำการศึกษาขอบเขตการละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ การละเมิดอำนาจศาลยุติธรรมและการละเมิดอำนาจศาลปกครอง ตลอดจนศึกษาหลักการของสิทธิมนุษยชนของผู้ถูกล่าว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาบทบัญญัติและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดอำนาจศาลของศาลรัฐธรรมนูญต่อไป ดังนั้น บทความนี้ จึงมุ่งพัฒนาเพื่อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลของศาลรัฐธรรมนูญ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2562 รวมถึงตามระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการดำเนินการเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล พ.ศ.2562 ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

คำสำคัญ: การละเมิดอำนาจ, ศาลรัฐธรรมนูญ, สิทธิและเสรีภาพ

Abstract

This academic article wants to study find ways to develop legal provisions relating to violations of the Constitutional Court. analyze guidelines for the development of provisions relating to violation of the jurisdiction of the Constitutional Court and recommend the development of laws and measures related to violation of the jurisdiction of the Constitutional Court. In accordance with the protection of the rights and freedoms of the person This is an analysis of the legal provisions relating to offenses of violation of jurisdiction of the courts of Thailand. By studying the extent of violation of the powers of the Constitutional Court Violation of the jurisdiction of the judiciary and violation of the jurisdiction of the administrative court as well as studying the

human rights principles of the alleged offenses of violating the jurisdiction of the courts. In order to lead to lead to the development of legal provisions and measures relating to the violation of the jurisdiction of the Constitutional Court. Therefore, this article aims to develop to suggest legal measures for violation of jurisdiction of the Constitutional Court. According to the Organic Act on Procedures of the Constitutional Court B.E. 2561 and the Constitution of the Constitutional Court on Procedures of the Constitutional Court B.E. 2561 as well as the regulations of the Constitutional Court on rules and procedures for conducting Violation of the jurisdiction of 2019 to be suitable and in accordance with the principles of protection of rights and freedoms of the person.

Keywords: Abuse of Powers, Constitutional Court, Rights and Freedom

บทนำ

ศาลรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งไม่เคยปรากฏบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายใดที่กำหนดอย่างชัดแจ้งให้มีความผิดฐานละเมิดอำนาจ อาจมีผลทำให้ผู้กระทำไม่เกรงกลัวอาจกระทำการอันกระทบต่อหลักความเป็นอิสระของตุลาการในการพิจารณาพิพากษาคดี ประกอบกับศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นศาลประเภทหนึ่งในระบบกฎหมายไทยเช่นเดียวกับศาลยุติธรรมหรือศาลปกครอง แม้ว่าจะอยู่ในหมวด 11 ของรัฐธรรมนูญที่แสดงให้เห็นถึงการแยกอยู่อีกหมวดต่างหากจากศาลทั้งสามดังกล่าวซึ่งอยู่ใน หมวด 10 ก็ตาม ซึ่งเป็นเรื่องของการจัดหมวดหมู่ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดลักษณะของอำนาจตุลาการที่ได้รับการบัญญัติไว้ในมาตรา 188 วรรคหนึ่ง “การพิจารณาพิพากษารรคดีเป็นอำนาจ ของศาล ซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์” ถูกให้นำมาใช้บังคับกับศาลรัฐธรรมนูญ โดยอนุโลมโดยมาตรา 210 วรรคท้ายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 “ให้นำความในมาตรา 188 มาตรา 190 มาตรา 191 และมาตรา 193 มาใช้บังคับแก่ศาลรัฐธรรมนูญด้วยโดยอนุโลม” เพราะฉะนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจตุลาการ หรืออำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเช่น ศาลยุติธรรมหรือศาลปกครอง

สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.2560 โดยมาตรา 130 บัญญัติให้มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ต่อมาเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2561 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 มีผลบังคับใช้โดยได้บัญญัติในเรื่องเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลไว้ใน “มาตรา 38 กำหนดให้ศาลมีอำนาจรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณาพิพากษาคดีในส่วนที่เข้ามาหรือ จะเข้ามาในที่ทำการศาล หรือบริเวณที่ทำการศาล หรือเข้าฟังการไต่สวนของศาล หรือในกรณีมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่ง ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ศาลอาจมีคำสั่งให้บุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาดำเนินไปโดยสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้การวิจารณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยคดีที่กระทำ โดยสุจริตและมีได้ใช้ถ้อยคำหรือมีความหมายหยาบคาย เสียดสีหรืออาฆาตมาดร้าย ไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล” และ “มาตรา 39 กำหนดให้อำนาจศาลในการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล กล่าวคือ ตักเตือน ไล่ออกจากบริเวณศาลลงโทษ จำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” และจากความในมาตรา 38 วรรคสองดังกล่าว ยังนำไปสู่การ ที่ศาลรัฐธรรมนูญโดยประธานศาลรัฐธรรมนูญออกข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2562 ซึ่งใน “ข้อ 11 กำหนดให้การกระทำตามความในข้อ 8 ข้อ 9 และข้อ 10 ถือเป็นการละเมิดอำนาจศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ตามมาตรา 38

นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้ออกระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการดำเนินการเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล พ.ศ.2562 โดยวางกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ขั้นตอนของการพิจารณาเกี่ยวกับคดีละเมิดอำนาจศาล ได้แก่ การตั้งเรื่องของคดีละเมิดอำนาจศาล การรวบรวมข้อเท็จจริง การพิจารณาของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนการมีคำสั่งลงโทษบุคคลกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เป็นต้น อีกทั้งศาลรัฐธรรมนูญในปัจจุบันได้วางบทบัญญัติเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลแล้วก็ตาม แต่ก็พบว่ามิได้มีผู้กระทำความผิดละเมิดอำนาจศาลในหลายกรณี อาทิเช่น กรณีที่บุคคลโพสต์ข้อความผ่านทวิตเตอร์วิพากษ์วิจารณ์การทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ข้าราชการงานศาลรัฐธรรมนูญ (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2563) อีกทั้งยังพบบุคคลได้แย้งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 (ประมวลข้อถกเถียงนักกฎหมาย ได้ข้อกำหนดศาล รธน. “ห้ามวิจารณ์โดยไม่สุจริตฯ” (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2563)

ดังนั้น จากการพิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีลักษณะดังกล่าวอันมีความเชื่อมโยงกับประชาชน ย่อมขาดไม่ได้ที่จะต้องมีการประชาชนหรือสมาชิกพรรคการเมืองทั้งที่ชื่นชอบหรือไม่ชื่นชอบ ออกมาแสดงออกหรือแสดงความคิดเห็นทั้งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม รวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ ทั้งในส่วนของการพิจารณาพิพากษาคดีหรือความเห็นต่อคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ในช่วงระหว่างการพิจารณาคดีหรือภายหลังมีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีแล้ว อันอาจหมิ่นเหม่ต่อการกระทำที่อาจเป็นความผิดตามกฎหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งจะเห็นได้จากที่ผ่านมามีหลายกรณีที่มีลักษณะดังกล่าว

บทวิเคราะห์

บทความวิชาการเป็นการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์บทบัญญัติเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลของศาลรัฐธรรมนูญ ตามหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลพร้อมทั้งสรุปตามวัตถุประสงค์และมีข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สภาพปัญหาและบทบัญญัติเกี่ยวกับละเมิดอำนาจศาลของศาลยุติธรรม ศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทย

สำหรับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของศาลยุติธรรม ศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญ มีการบังคับใช้ทางกฎหมายตลอดจนบทบัญญัติการละเมิดอำนาจศาลต่าง ๆ ซึ่งพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2562 ระบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการรักษาความปอดภัยและความสงบเรียบร้อยในที่ทำการศาล พ.ศ.2562 และระบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการดำเนินการเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล พ.ศ.2562 นั้นหากพิจารณาศาลรัฐธรรมนูญยังไม่มีคำสั่งของศาลที่วางแนวทางในการที่จะกำหนดลักษณะของการละเมิดอำนาจศาลแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้จึงเห็นควรมานำหลักกฎหมายและแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของศาลยุติธรรมและคำวินิจฉัยของศาลปกครอง ตลอดจนลักษณะการละเมิดอำนาจศาลของต่างประเทศ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) มาทำการศึกษาวิเคราะห์ พร้อมทั้งศึกษาสภาพปัญหาที่เป็นข้อถกเถียงทางวิชาการที่เกิดขึ้นจากบทบัญญัติที่เกี่ยวกับละเมิดอำนาจศาล อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติเกี่ยวกับละเมิดอำนาจศาลของศาลยุติธรรม ศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทย ขอบเขตอำนาจศาลตามบทบัญญัติของกฎหมายจากการศึกษาบทบัญญัติเกี่ยวกับละเมิดอำนาจศาลของทั้งศาลยุติธรรม ศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลของศาลยุติธรรม ครอบคลุมกระบวนการพิจารณาตั้งแต่การยื่นฟ้องต่อศาล (การแสดงข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในการขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 156/1) การจงใจหรือหลีกเลี่ยงไม่รับคำคู่ความ

หรือเอกสาร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31 (3) การตรวจและคัดเอกสารในสำนวนความโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31 (4) การขัดขึ้นหมายเรียกของศาลตามมาตรา 19 และมาตรา 277 จนถึงกระทั่งการที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง (การวินิจฉัยการพิจารณาหรือการพิพากษาคดี) (มานิช จรมาศ, 2525) ทั้งนี้ เพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณาคดีและเป็นบทบัญญัติที่จะเป็นเครื่องมือให้ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมหรือศาลปกครอง สามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการรักษาความยุติธรรมหรือศาลปกครองให้แก่คู่ความได้

บทบัญญัติเกี่ยวกับละเมิดอำนาจศาลของศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2562 ข้อ 8 และระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยในที่ทำการศาล พ.ศ.2562 นั้นจะเห็นได้ว่าเป็นเพียงบทบัญญัติซึ่งกำหนดแนวทางในการปฏิบัติของบุคคลซึ่งจะเข้ามาในบริเวณศาล รวมทั้งการเข้าฟังการไต่สวนการพิจารณาคดีของศาล รวมทั้งการกำหนดหลักเกณฑ์การกำหนดพื้นที่ของศาล การขออนุญาตของการเข้ามาในอาณาบริเวณศาล ซึ่งเป็นเพียงการรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติใดให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมกระบวนการพิจารณาให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว อีกทั้งสำหรับการออกข้อกำหนดของศาลยุติธรรมและศาลปกครอง โดยการพิจารณาจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาและรายงานการพิจารณาคดีเห็นว่า การออกข้อกำหนดฯ สามารถออกโดย “ศาล” ซึ่งอาจเป็นผู้พิพากษา หรือสถาบัน หรือองค์กรก็ได้ ซึ่งสามารถดำเนินการได้เพียงประกาศข้อกำหนด ณ ที่ทำการศาลเท่านั้น แต่ในส่วนของศาลรัฐธรรมนูญนั้น การออกข้อกำหนดจะต้องกระทำโดยมติคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและต้องประกาศข้อกำหนดในราชกิจจานุเบกษาจึงจะมีผลบังคับใช้แก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาในบริเวณที่ทำการศาล ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 มาตรา 6 วรรคสอง อีกทั้งการออกข้อกำหนดดังกล่าวจะกระทำได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และต้องไม่เป็นการสร้างขั้นตอนหรือก่อให้เกิดความล่าช้าโดยไม่จำเป็น จึงเห็นได้ว่าการออกข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญจะมีขั้นตอน วิธีการออกที่ซับซ้อนและใช้ระยะเวลาในการดำเนินการมากกว่าของศาลยุติธรรมและศาลปกครอง ทั้งนี้ ในส่วนของประเด็นการโต้แย้งสิทธิความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล สำหรับศาลยุติธรรมนั้น เมื่อศาลมีคำสั่งลงโทษบุคคลใดแล้ว การตรวจสอบหรือทบทวนคำสั่งศาลในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ได้แก่ การอุทธรณ์หรือฎีกา ระเบียบภายในของศาลและประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการหรือการฎีกาของพนักงานในพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ.2498 มาตรา 11 (7) ซึ่งการอุทธรณ์หรือฎีกาในเรื่องละเมิดอำนาจศาลนั้น ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ กล่าวคือ ผู้ที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาได้นั้นคือผู้ที่ถูกลงโทษหรือพนักงานอัยการ (ตามพระราชบัญญัติพนักงานอัยการฯ) เท่านั้น ไม่มีข้อห้ามในการอุทธรณ์ฎีกา ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษจำคุกหรือปรับ ไม่ว่าจะเป็นคำสั่งของศาลชั้นต้นใด จะอุทธรณ์ไปศาลอุทธรณ์ และนอกจากการอุทธรณ์ฎีกาแล้ว อีกทั้งศาลยุติธรรมยังมีวัฒนธรรมองค์กรในการตรวจสอบกันเองที่เข้มงวดโดยในระเบียบปฏิบัติภายในของศาลว่า ในเรื่องละเมิดอำนาจศาลที่จะต้องผ่านความเห็นของผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหรืออธิบดีผู้พิพากษาก่อน และยังมีการกำหนดกรอบเป็นแนวทางปฏิบัติเพิ่มเติมไว้อีกด้วยตามประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการที่กำหนดไว้เป็นบทบัญญัติข้อ 5 ว่า ผู้พิพากษาจะต้องควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย ทั้งจะต้องมิให้ผู้ใดประพฤติตนไม่สมควรในศาล บทบัญญัติว่าด้วยเรื่องละเมิดอำนาจศาลพึงใช้ด้วยความระมัดระวังและไม่ลุแก่อหุล และสำหรับการโต้แย้งคำสั่งเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลของศาลปกครองนั้น อีกทั้งในกรณีที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งเกี่ยวกับคดีละเมิดอำนาจศาลไม่ว่าจะเป็นคำสั่งลงโทษจำคุกหรือโทษปรับหรือโทษจำคุกผู้ถูกกล่าวหา รวมทั้งคำสั่งปรับนายประกันผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิยื่นอุทธรณ์คำสั่งละเมิดอำนาจศาลและนายประกันสามารถอุทธรณ์คำสั่งปรับนายประกันต่อศาลปกครองสูงสุดได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 73 วรรคหนึ่ง ประกอบระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2543 ข้อ 49/1 นั้น ย่อมอุทธรณ์คำสั่งได้เช่นเดียวกัน แต่สำหรับในศาลรัฐธรรมนูญนั้น ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติใดที่บัญญัติ

เกี่ยวกับการขออุทธรณ์คำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งรวมถึงตามระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการดำเนินการเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล พ.ศ.2562 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับคดีละเมิดอำนาจไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถยื่นอุทธรณ์คำสั่งเกี่ยวกับละเมิดอำนาจศาลได้ดังเช่นศาลยุติธรรม หรือศาลปกครอง

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวทางพัฒนาบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศกับศาลต่างประเทศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ขอบเขตอำนาจศาลตามบทบัญญัติของกฎหมาย เห็นว่า บทบัญญัติของศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ เห็นควรพัฒนาและปรับปรุง บทบัญญัติของศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจ โดยการ (1) นำเอาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ (2) ตลอดจนการนำเอาการพิจารณาการพิจารณาหรือการพิพากษาคดีของศาลปกครองโดยไม่สุจริตและไม่ใช้ด้วยวิธีการทางวิชาการ (มาตรา 65) มาเพิ่มเติมในส่วนของความผิดฐานละเมิดอำนาจดังกล่าว เพื่อลดช่องว่างทางกฎหมายและเกิดความธรรม สอดคล้องกับวิธีพิจารณาของศาลในต่างประเทศและเป็นไปตามกติกาของระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง (ICCPR)

2) บทลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เห็นควรพัฒนาและปรับปรุง บทบัญญัติของศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับบทลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล โดยการนำเอาในกรณีศาลปกครอง กำหนดให้การลงโทษบุคคลที่กระทำความผิด ต้องเปลี่ยนองค์คณะที่พิจารณา เพิ่มเติม ลงในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม สอดคล้องกับวิธีพิจารณาของศาลในต่างประเทศและเป็นไปตามกติกาของระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง

3) การโต้แย้งสิทธิความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เห็นควรพัฒนาและปรับปรุง บทบัญญัติของศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับการโต้แย้งสิทธิความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล โดยการนำเอาในกรณีศาลปกครอง ให้สามารถยื่นอุทธรณ์ต่อศาลก่อนมีคำพิพากษาหรือคำสั่งภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้ามีได้ยื่นอุทธรณ์ตามกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคดีนั้นเป็นอันถึงที่สุด ลงในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม สอดคล้องกับวิธีพิจารณาของศาลในต่างประเทศและเป็นไปตามกติกาของระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง

2. การวิเคราะห์หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในความรับผิดชอบละเมิดอำนาจศาลของศาลยุติธรรม ศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทย

ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ที่กำหนดให้รัฐเคารพและประกันสิทธิของบุคคล ซึ่งผู้ขอรับการประเมินเห็นว่าหากพิจารณาลักษณะที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลนั้นมีการกระทำอยู่หลายประการ ซึ่งมีตั้งแต่การกระทำที่สร้างความไม่สงบในศาลจนไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ จนกระทั่งก่อความเสียหายซึ่งความศักดิ์ของอำนาจตุลาการ โดยอัตราโทษส่วนใหญ่จะมีอัตราโทษปรับและจำคุก ซึ่งเป็นโทษทางอาญา จึงไม่ควรนำเอาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมาพิจารณาและลงโทษซ้ำในทางคดีอาญา จากเหตุผลจึงควรศึกษาในเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีความสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติสากลภายใต้แนวการคุ้มครองตามหลักสิทธิเสรีภาพของบุคคล ตลอดจน การนำเอาแนวคิดดังกล่าว และหลักเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองไว้ในมาตรา 34 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ,(2543) มาพัฒนาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) หลักความชอบด้วยกฎหมายอาญากับการละเมิดอำนาจศาล ซึ่งมีการพิจารณาที่แยกออกจากกัน หากพิจารณาหลักความชอบด้วยกฎหมายอาญากับการละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย ตามมาตรา 30 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กำหนดให้ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ แก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือแก่บุคคลภายนอกที่อยู่ต่อหน้าศาลตามที่เห็นจำเป็น เพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล ตลอดจนให้กระบวนพิจารณาดำเนินไปตามที่ยุติธรรมและรวดเร็ว ให้รวมถึงการมีคำสั่งห้ามคู่ความมิให้ดำเนินกระบวนพิจารณาในทางอันก่อความรำคาญ หรือในทางประวิงให้ชักช้าหรือในทางฟุ้งเฟ้อเกินสมควร และในมาตรา 31 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กำหนดให้ผู้ใดกระทำการอย่างใด ๆ ดังกล่าว ให้ถือว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ซึ่งเมื่อวิเคราะห์กับหลักความชอบด้วยกฎหมายอาญาตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล ตามข้อ 15 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) รับรองเรื่องหลักไม่มีความผิดถ้าไม่มีกฎหมายกำหนด เป็นหลักประกันในทางกฎหมายอาญาที่มีความมุ่งหมายว่าบุคคลจะได้รับการลงโทษทางอาญาต่อเมื่อมีบทบัญญัติทางอาญาที่มีความชัดเจน ซึ่งเหตุผลก็เพื่อที่จะให้ประชาชนผู้ซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายได้มีโอกาสรู้ล่วงหน้าว่าการกระทำหรือไม่กระทำของตนนั้นเป็นความผิด (เกียรติชจร วัจนะสวัสดิ์, 2551, น.23) ซึ่งจากศึกษาพิจารณาแล้ว ตามมาตรา 30 และมาตรา 31 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตลอดจนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 38 วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นความหมายที่กว้างและยากแก่การตีความให้ชัดเจน ทั้งข้อกำหนดของศาลและถ้อยคำว่าประพฤติดนไม่เรียบร้อยนี้ เมื่อพิจารณาตามหลักความชอบด้วยกฎหมายอาญา ที่มีวัตถุประสงค์ให้ถ้อยคำในกฎหมายต้องชัดเจนแน่นอนปราศจากความคลุมเครือ

2) หลักการไม่พิจารณาหรือลงโทษซ้ำในความผิดเดียวกัน กรณีการกระทำความผิดปรากฏต่อศาลหรือระหว่างพิจารณาคดี หากพิจารณาหลักการไม่พิจารณาหรือลงโทษในความผิดเดียวกัน (Non bis in idem) ปรากฏ ในข้อ 14 วรรค 7 แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) มีหลักว่า “บุคคลย่อมไม่ถูกพิจารณาหรือลงโทษซ้ำในความผิดซึ่งบุคคลนั้นต้องคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ลงโทษ หรือให้ปล่อยตัวแล้วตามกฎหมายและวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศ” และหากวิเคราะห์ในกรณีความรับผิดชอบละเมิดอำนาจศาล ของศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องที่ 444/2528 ในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลและศาลลงโทษจำคุกหรือปรับก็ถือว่าไม่ใช่โทษทางอาญา ความเห็นเรื่องนี้ย่อมไม่สอดคล้องกับแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับสากลกับมุมมองเรื่องการลงโทษ เนื่องจากการจำคุกและปรับ ถือหนึ่งในโทษอาญาห้าสถานในประมวลกฎหมายอาญา เพราะมาตรการของรัฐในการป้องกันและลงโทษบุคคลไม่ว่ารัฐจะเรียกชื่อมาตรการนั้นว่าแบบใดก็ตาม มาตรการดังกล่าวก็เป็นมาตรการที่มี “เนื้อหาทางอาญา” (Criminal matters) ที่ผู้ถูกลงโทษ จะต้องได้รับหลักประกันสิทธิในทางอาญา การลงโทษบุคคลให้รับผิดชอบโดยแยกออกเป็นความรับผิดชอบเรื่องละเมิดอำนาจศาลและตามฐานความผิดทางอาญาที่เกิดขึ้น ย่อมไม่สอดคล้องกับแนวทางการประกันสิทธิทางอาญา ตลอดจนแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับสากล (ชาติ ชัยเดชสุริยะ, 2545)

3) หลักการพิจารณาโดยศาลที่เป็นกลางเป็นหลักสากล สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม (Right to Fair Trial) ปรากฏอยู่ในข้อ 14 และข้อ 15 แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ถือเป็นสิทธิเด็ดขาดและไม่สามารถมีข้อยกเว้นได้หากการพิจารณาคดีต้องดำเนินการโดยศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาที่มีความเป็นอิสระ และเป็นกลาง หลักการในเรื่องนี้ถือเป็นสิทธิเด็ดขาดและไม่สามารถมีข้อยกเว้นได้ ถ้อยคำที่ว่า “ศาลต้องมีความเป็นกลาง” ซึ่งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปได้เคย ได้วางหลักไว้ว่าหากผู้พิพากษาที่พิจารณาทะเลาะการกระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นบุคคลหรือองค์คณะเดียวกันกับศาลที่ถูกการละเมิดอำนาจศาลขึ้น ย่อมเป็นการไม่สอดคล้องกับหลักในการพิจารณาคดีโดยศาลที่เป็นกลางตามข้อ 14 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) และข้อ 6 (1) ของสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป ซึ่งหากพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของศาลยุติธรรมและศาลปกครอง จะเห็นว่าผู้พิพากษาในการพิจารณามีการแบ่งแยกเป็นคนละองค์คณะอย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามในกรณีศาลรัฐธรรมนูญ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 36 และมาตรา 39 ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าว อาจถือเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาให้ได้รับการพิจารณาที่เป็นกลางเป็นไป ตามหลักการพิจารณาโดยศาลที่เป็นกลาง (Impartiality) แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขในการคัดค้านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรือการขอ

ถอนตัวของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแล้ว แต่โดยลักษณะของคดีละเมิดอำนาจศาลย่อมอาจเกี่ยวข้องกับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมากกว่า 1 คน ซึ่งหากพิจารณาหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคัดค้านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรือการขอถอนตัวของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยเคร่งครัดประกอบกับองค์คณะในการพิจารณาเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่าเจ็ดคน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการพิจารณาวินิจฉัยเหตุต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 32 มาตรา 33 ของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย จากเหตุผลและข้อจำกัดของบทบัญญัติดังกล่าวมาส่งผลต่อหลักการพิจารณาโดยศาลที่เป็นกลางได้

4) หลักเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองไว้ในมาตรา 34 แห่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติเกี่ยวกับหลักแห่งการจำกัดเสรีภาพไว้สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 โดยให้รัฐมีอำนาจตรากฎหมายเพื่อจำกัด เสรีภาพได้เพื่อวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ รักษาความมั่นคง คุ้มครองสิทธิหรือ เสรีภาพของบุคคลอื่น รักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือ ป้องกันสุขภาพของประชาชน ทั้งนี้ “กฎหมาย” ที่ในอันที่จะจำกัดเสรีภาพของประชาชนที่นี้ย่อมหมายความว่ากฎหมายที่ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญในการตรากฎหมายดังกล่าวขึ้น และยังหมายความว่ากฎหมายขององค์กรฝ่ายปกครองได้รับมอบอำนาจจากองค์กรนิติบัญญัติให้ตรารับใช้บังคับแก่ประชาชนเป็นการทั่วไปด้วย (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, (2543), น.184-194) อีกทั้งในการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลจะต้องเป็นไป ตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวจะต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุและจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย นอกจากนี้ กฎหมายดังกล่าวจะต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง (ปັນญญา ลัษณะนา, 2560, น.72.)

5) สำหรับสิทธิของผู้กล่าวหาในการสู้คดี เป็นไปตามหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ผู้ขอรับการประเมิน เห็นว่าสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการสู้คดีปรากฏอยู่ในข้อ 14 วรรค 3 ของกติการะหว่าง ประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ว่าด้วยในการพิจารณาคดีอาญา มีหลักว่าบุคคลทุกคนซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำโดยเสมอภาค ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับแจ้งโดยพลันซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและเหตุแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหา ในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้ สิทธิที่จะมีเวลา และได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดี และติดต่อกับทนายความที่ตนเลือกได้ และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น และสิทธิที่จะมีทนายหรือที่ปรึกษา กฎหมาย สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาดังกล่าวข้างต้น หากพิจารณาถึงแนวทางการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหาในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทยย่อมพบว่า มีลักษณะแตกต่างและไม่สอดคล้องกับสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาตามหลักการสากลโดยผู้ถูกกล่าวหาในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ได้อยู่ภายใต้สิทธิที่จะได้รับการแจ้งรายละเอียดของเหตุแห่งการกระทำความผิด สิทธิในการต่อสู้คดีตามระยะเวลาที่เหมาะสม รวมถึงสิทธิในการมีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในระหว่างการเผชิญหน้าทางคดีดังกล่าวกับศาลที่พิจารณาคดีแต่อย่างใด แม้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะมีอัตราโทษปรับและโทษจำคุก แต่ปัจจุบันยังคงมีความเข้าใจว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ใช่การบังคับใช้โทษทางอาญา (คณิต ณ นคร, 2521, น.9) อันมีผลทำให้สถานะของผู้ถูกกล่าวหาไม่สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อบทที่ 14 ข้อ 3 รวมถึงไม่ได้รับการคุ้มครองตามสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ตามหลักการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแต่อย่างใด

สรุป

สำหรับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นมาตรการทางกฎหมาย โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้การใช้อำนาจตุลาการหรือผู้พิพากษา ดำเนินการพิจารณาคดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีระบบรวดเร็ว ตลอดจนเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล ซึ่งในผลการศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรตุลาการในการพิจารณาวินิจฉัยคดีและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล พร้อมทั้งผลการศึกษาวิเคราะห์บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจน ผลการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ตามกติการะหว่างประเทศ (ICCPR) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบังคับใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับละเมิดอำนาจศาลของศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทยต่อไป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของศาลประเทศไทย สรุปได้สาระสำคัญ กล่าวคือ สำหรับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 38 ได้กำหนดให้อำนาจศาลในการออกข้อกำหนดฯ ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อความสะดวกเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอันเป็นเหตุให้ศาลอาจมีคำสั่งให้บุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดกระทำการหรืองดเว้นกระทำการนั้น ซึ่งการออกข้อกำหนดของศาลยุติธรรม และศาลปกครอง หากพิจารณาจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกา รายงานการพิจารณาคดีเห็นว่า การออกข้อกำหนดฯ สามารถออกโดย “ศาล” ซึ่งอาจเป็นผู้พิพากษา หรือสถาบัน หรือองค์กรก็ได้ ซึ่งสามารถดำเนินการได้เพียงประกาศข้อกำหนด ณ ที่ทำการศาลเท่านั้น แต่ในส่วนของศาลรัฐธรรมนูญนั้น การออกข้อกำหนดจะต้องกระทำโดยมติคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและต้องประกาศข้อกำหนดในราชกิจจานุเบกษาจึงจะมีผลบังคับใช้แก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาในบริเวณที่ทำการศาล ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 6 วรรคสอง อีกทั้งการออกข้อกำหนดดังกล่าวจะกระทำได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และต้องไม่เป็นการสร้างขั้นตอนหรือก่อให้เกิดความล่าช้าโดยไม่จำเป็น จึงเห็นได้ว่า การออกข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญจะมีขั้นตอนวิธีการออกที่ซับซ้อนและใช้ระยะเวลาในการดำเนินการมากกว่าของศาลยุติธรรมและศาลปกครอง จากวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 อีกทั้งการโต้แย้งสิทธิความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ซึ่งศาลยุติธรรมนั้น เมื่อศาลมีคำสั่งลงโทษบุคคลใดแล้ว การตรวจสอบหรือทบทวนคำสั่งศาลในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ได้แก่ การอุทธรณ์หรือฎีกา ระเบียบภายในของศาลและประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการหรือการฎีกาของพนักงานในพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 มาตรา 11 (7) ซึ่งการอุทธรณ์หรือฎีกาในเรื่องละเมิดอำนาจศาลนั้นประกอบด้วยหลักเกณฑ์ กล่าวคือ ผู้ที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาได้นั้นคือผู้ที่ถูกลงโทษหรือพนักงานอัยการ (ตามพระราชบัญญัติพนักงานอัยการฯ) เท่านั้น ไม่มีข้อห้ามในการอุทธรณ์ฎีกาไม่ว่าจะเป็นการลงโทษจำคุกหรือปรับ ไม่ว่าจะเป็นคำสั่งของศาลชั้นต้นใดจะอุทธรณ์ไปศาลอุทธรณ์ และนอกจากการอุทธรณ์ ฎีกาแล้ว ฯลฯ

2) ผลการวิเคราะห์หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในความรับผิดชอบละเมิดอำนาจศาลของศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทย กล่าวคือ 2.1 หลักความชอบด้วยกฎหมายอาญากับการละเมิดอำนาจศาล สำหรับหลักความชอบด้วยกฎหมายอาญากับการละเมิดอำนาจศาลยุติธรรมศาลปกครอง (นำมาบังคับใช้โดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย) ในประเทศไทย เมื่อพิจารณาตามหลักความชอบด้วยกฎหมายอาญาที่มีวัตถุประสงค์ให้ถ้อยคำในกฎหมายต้องชัดเจนแน่นอนปราศจากความคลุมเครือแล้ว ยังพบว่าเพียงการออกเป็นข้อกำหนดของศาลในการตราขึ้นเพื่อกำหนดแบบแผนความประพฤติของบุคคลให้กระทำหรือไม่ให้กระทำอันเป็นการสอดคล้องกับการเคารพและไม่ละเมิดอำนาจศาลยังขาดซึ่งความชัดเจน ตลอดจน ข้อกำหนดดังกล่าวเป็นแนวปฏิบัติหรือระเบียบภายในของศาล ไม่ได้มีการตราขึ้นหรือประกาศใช้เป็นการทั่วไป ส่งผลให้ประชาชนภายนอกไม่มีโอกาสได้รับรู้ว่าจะมีความหรือสาระตามข้อกำหนดของศาลและถ้อยคำประพจน์ไม่เรียบร้อยตามที่ปรากฏ

ในมาตรา 30 และ มาตรา 31 (1) ที่เป็นการบ่งชี้ลักษณะการห้ามกระทำการที่เป็นการละเมิดอำนาจศาล ซึ่งขัดกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อ 15 รับรองเรื่องหลักไม่มีความผิดถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดเป็นหลักประกันในทางกฎหมายอาญา มีความมุ่งหมายว่าบุคคลจะได้รับการลงโทษทางอาญาต่อเมื่อมีบทบัญญัติทางอาญาที่เฉพาะและมีความชัดเจน อีกทั้งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 38 วรรคหนึ่ง ซึ่งการที่บทบัญญัตินี้ดังกล่าว กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้บุคคลใดกระทำการหรืองดเว้นกระทำการในกรณีที่มีความจำเป็น “เพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” นั้น ย่อมมีความหมายที่กว้างและยากแก่การตีความให้ชัดเจน

3. แนวทางในการพัฒนาการบังคับใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับละเมิดอำนาจศาลของศาลรัฐธรรมนูญไทย ควรพัฒนาและปรับปรุง ในบทบัญญัติของศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจ โดยการ (1) นำเอาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ (2) การนำเอาสิทธิการวิจารณ์การพิจารณาคดีหรือการพิพากษาคดีของศาลปกครองโดยไม่สุจริตและไม่ใช้ด้วยวิธีการทางวิชาการ (มาตรา 65) มาเพิ่มเติมในส่วนของความผิดฐานละเมิดอำนาจดังกล่าว ตลอดจนการในการออกข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญ และควรสามารถออกได้เหมือนกับศาลยุติธรรมและศาลปกครอง อีกทั้งองค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญที่กำหนดต้องมีมติองค์คณะไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ในการพิจารณาและลงโทษ ควรมีการแยกองค์คณะในการพิจารณา ประกอบกับการโต้แย้งสิทธิความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล โดยการนำเอาในกรณีศาลปกครอง ให้สามารถยื่นอุทธรณ์ต่อศาลก่อนมีคำพิพากษาหรือคำสั่งภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้อำนาจพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้ามิได้ยื่นอุทธรณ์ตามกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคดีนั้นเป็นอันถึงที่สุด ลงในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม สอดคล้องกับวิธีพิจารณาของศาลในต่างประเทศและเป็นไปตามกติกาของระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง

4) แนวทางการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ตามกติการะหว่างประเทศ (ICCPR) ในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทย เห็นควรพัฒนาและปรับปรุง ในบทบัญญัติของศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับการกำหนดลักษณะการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลให้ชัดเจนเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและรวดเร็ว เนื่องจากในการออกข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญจะต้องมีการประชุมใหญ่ของตุลาการรัฐธรรมนูญทั้งหมด หากเปรียบเทียบของศาลยุติธรรมและศาลปกครอง ซึ่งสามารถออกเป็นข้อกำหนดของศาลได้ทันที ทำให้การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง แก้ไขให้ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจน ในกรณีไม่พิจารณาหรือลงโทษซ้ำในความผิดเดียวกันในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ถึงแม้ว่าการกระทำความผิดนั้นปรากฏต่อศาลหรือระหว่างพิจารณาคดี ให้ถือว่าความผิดทางในฐานความผิดละเมิดอำนาจศาลเท่านั้น เพียงกรรมเดียวโดยการไม่แบ่งแยกออกจากกัน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษา ขอกราบผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นอย่างสูงที่ได้สละเวลาอันมีค่าอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากการที่ท่านได้ให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์ข้อมูล ให้คำแนะนำ ในด้านการศึกษาค้นคว้า ตลอดจน ให้คำแนะนำและติดตามความคืบหน้าตลอดมา นอกจากนี้ท่านยังได้ให้ความกรุณาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเริ่มจนสำเร็จด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: พลสยามพริ้นติ้ง.

- ข่าวที่ 23/2562. (2562). ข่าวสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2563, จาก http://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/download/article/article_20191010163629.pdf.
- คณิต ฌ นคร. (2521). ละเมิดอำนาจศาลในเยอรมัน 2521. *วารสารอัยการ*, 1(8), น.28-47.
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ. (2545). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา
- ปิ่นบุญญา ลำมะนา. (2560). การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 1(2), น.72.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2563). ปิยบุตร จวก ศาลธน.ทำตัวเป็น 'ผบ.สภา'. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/865842>.
- มาโนช จรมาศ. (2525). คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1-2 (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2543). “เงื่อนไขในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน “มาตรา” ในการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย. *วารสารนิติศาสตร์*, 30(2), น.184-194.